

ORIGINAL ARTICLE

Legal Pragmatics of Hedging in Family Courts: An Interpersonal Analysis of Gendered Legal Interactions

Mahmood Reza Moradian¹, Parisa Najafi², Hamze Naderi Nasab³

1. Associate Professor, Department of English Language, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

2. Assistant Professor, Department of English Language, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

3. PhD candidate, Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Khomein Branch, Arak, Iran.

Correspondence:

Parisa Najafi

Email: Najafi.P@lu.ac.ir

Received: 04/Jul/2025

Revised: 23/Aug/2025

Accepted: 15/Nov/2025

How to cite:

Moradian, M. R.; Najafi, P.; Naderi Nasab, H. (2025). Legal Pragmatics of Hedging in Family Courts: An Interpersonal Analysis of Gendered Legal Interactions, *Journal of Sociolinguistics*, 8 (32), 67-86. (DOI: [0.30473/il.2025.75063.1701](https://doi.org/0.30473/il.2025.75063.1701))

ABSTRACT

Hedges are linguistic tools that reduce the certainty of statements, enabling speakers to manage responsibility, protect face, and navigate social relationships. This study explores hedging in family court discourse, using Hyland's (1996, 1998) interpersonal model, which frames hedges as interactional resources balancing propositional meaning with social relations. Data were collected from 15 divorce court hearings and analyzed through a corpus-based quantitative and qualitative discourse approach. Participants were grouped into legal professionals (judges/lawyers) and lay individuals (spouses), and hedge usage was examined by type (lexical/syntactic), gender, and interactional context. Results show hedge use is influenced by social roles, gender, and communicative goals. Unexpectedly, men used more hedges than women, suggesting a strategic function, mitigating responsibility, softening claims, and preserving self-image. Legal professionals used the fewest hedges, likely reflecting institutional norms and the demand for authoritative speech. Lexical hedges appeared more frequently than syntactic ones, possibly due to psychological pressure, time constraints, and the urgency of courtroom communication.

KEYWORDS

discourse analysis, hedging, gendered interactions, family court, forensic linguistics, courtroom discourse.

Introduction

Courtroom discourse is a specialized form of institutional language shaped by structured turn-taking, formal role distribution, and asymmetrical power relations. Beyond its communicative role, it functions as social action through which ideologies are reproduced, institutional hierarchies reinforced, and abstract concepts such as justice constructed. Language in this context performs both evidential and performative functions, directly influencing how narratives are constructed, interpreted, and evaluated. A central discursive strategy within courtroom interaction is hedging, defined as the use of linguistic devices that weaken statement force, signal doubt, or mark partial commitment. Lakoff (1973) first conceptualized hedges as elements that make meaning “fuzzier,” shifting research toward functional and pragmatic perspectives. Later work (Prince et al., 1982; Hyland, 1998; Fraser, 2010) identified hedging as a pragmatic strategy facilitating politeness, mitigating face threats, expressing uncertainty, and enhancing speaker flexibility. Recent studies situate hedging within broader socio-pragmatic frameworks, linking it to stance-taking, identity construction, and cultural expectations.

Although hedging has been widely studied in academic, medical, political, and everyday discourse, its role in legal contexts remains underexplored, particularly in family courts. Prior research has focused mainly on criminal trials or police–suspect interactions (Ehrlich, 2001; Gibbons, 2003; Heffer, 2005), often emphasizing narrative control and power asymmetry. Divorce hearings, however, involve highly personal narratives, emotional tensions, and interpersonal conflict. Lay participants, husbands and wives, rely on affective and informal language, while judges and lawyers adopt formal registers shaped by institutional demands. This clash between personal and institutional discourses makes family courts fertile ground for examining hedging. Gender further complicates this picture. Early sociolinguistic studies (Lakoff, 1975; Holmes, 1984, 1990) suggested that women hedge more than men, reflecting politeness norms and unequal power. Whether such tendencies persist in institutional environments where roles and strategies differ is an open question.

This study addresses three gaps: (1) limited focus on discourse markers such as hedges in courtroom contexts, (2) insufficient attention to the role of institutional position in shaping communication, and (3) lack of systematic analysis of gender and hedging in legal discourse. Drawing on a corpus of 23 divorce court sessions (33,024 words), participants were categorized into legal professionals (judges and lawyers) and lay participants (husbands and wives). Using Hyland’s (1996) framework, hedges were classified as lexical or syntactic through computational (AntConc) and manual discourse analysis. The study asked:

- 1- How does hedging differ between legal and lay participants?
- 2- What role does gender play in shaping hedging practices?
- 3- What discursive and rhetorical functions do hedges serve in divorce hearings?

Methodology

The study adopts a descriptive–analytical approach integrating quantitative corpus methods with qualitative discourse analysis. Hyland’s interpersonal discourse model conceptualizes hedges as rhetorical devices that soften claims, express doubt, and manage relations.

Two categories were examined: a) Lexical hedges: words and phrases such as *I think, maybe, probably, it seems, kind of* that directly reduce certainty. b) syntactic hedges: grammatical structures including conditionals (*if I remember correctly*), passives (*it was said that*), indirect quotations (*he said, I heard that*), and tag questions (*isn’t it?*). Transcripts of authentic divorce hearings were anonymized and segmented by speaker role and gender. AntConc produced word-frequency lists, which were supplemented by manual coding since many items function as hedges only in context. This combination ensured both breadth and contextual accuracy.

Findings

The analysis confirmed two broad types of hedges: lexical and syntactic. Lexical hedges

predominated, indicating that participants favored accessible items over complex structures in the pressured environment of court. Frequency patterns varied significantly:

- a) Men used hedges most frequently, at 40.29 per 1,000 words.
- b) Women followed with 37.47 per 1,000 words.
- c) Legal professionals used the fewest, at 20.93 per 1,000 words.

These results diverge from earlier sociolinguistic findings (Lakoff, 1975; Holmes, 1995; Coates, 2004) that associated hedging with women. Here, hedging was shaped primarily by interactional role and communicative purpose rather than gender alone. For men, hedging acted as a strategic defense mechanism. Faced with legal, financial, and emotional stakes, men used hedges to justify actions, defend themselves, and negotiate custody or property. Hedging allowed them to appear rational and cautious, reducing explicit responsibility and avoiding categorical claims that might invite judicial disfavor. This pattern aligns with Brown and Levinson's (1987) politeness theory, where hedging serves face management. Women also hedged extensively, though often for different purposes. Their hedges were associated with emotional expression, sincerity, and psychological self-protection. When recounting personal experiences or navigating institutional authority, hedges softened claims, created emotional distance, and conveyed authenticity. In this sense, hedges were not merely markers of uncertainty but tools of coping and identity performance.

Legal professionals employed hedges least. Their speech prioritized clarity, precision, and institutional authority. Frequent hedging could undermine credibility, so judges and lawyers relied on fixed legal formulations and minimized ambiguity. Across all groups, lexical hedges outnumbered syntactic ones, reflecting the spontaneity of courtroom speech. Syntactic hedges, though less common, appeared strategically in defense, justification, or moral reasoning, often through indirect quotation or conditional framing.

Discussion and Conclusion

Findings indicate that hedges in family court discourse function not simply as linguistic devices but as strategic tools of rhetoric, identity, and interaction. Hedge usage differed markedly across roles: men hedged most, women slightly less, and legal professionals least. This challenges conventional claims that women hedge more and highlights the importance of situational pressures. In divorce hearings, hedging emerges as a strategy of survival and self-presentation. Men employed hedges to manage responsibility and project rationality, women used them to express sincerity and manage emotions; legal professionals minimized hedging to safeguard authority. The predominance of lexical hedges reflects the immediacy of courtroom speech, while syntactic hedges offered nuanced strategies for mitigating claims.

The study identifies four factors shaping hedge use in family courts: (1) participant's social role (legal or lay), (2) gender and case position, (3) interactive goals such as defense or persuasion, and (4) the institutional context of proceedings. By linking hedging to these variables, the research advances a nuanced understanding of how language mediates power, gender, and identity in sensitive legal settings. Overall, this study contributes to forensic linguistics by illustrating how hedging operates at the intersection of institutional authority and personal narrative in family courts. It demonstrates that hedge usage cannot be explained solely by gendered patterns but must be analyzed within institutional and interactional contexts. Future research should compare cultural and judicial systems, examine variables such as education and age, and further refine corpus-assisted methods for studying pragmatic strategies in high-stakes discourse.

Keywords

discourse analysis, hedging, gendered interactions, family court, forensic linguistics, courtroom discourse.

«مقاله پژوهشی»

کاربردشناسی حقوقی تعدیل در دادگاه خانواده: بررسی عملکرد بینافردی در تعاملات جنسیت‌محور حقوقی

محمودرضا مرادیان^۱، پریرسا نجفی^{۲*}، حمزه نادری نسب^۳ **iD**

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی نقش و کارکرد تعدیلگرها به‌عنوان ابزارهای زبانی کاهش‌دهنده قطعیت و شدت ادعا در گفتمان دادگاه خانواده می‌پردازد. این عناصر به گویندگان کمک می‌کنند تا ضمن حفظ وجهه خود و مخاطب، مسئولیت گزاره‌ها را کنترل کرده و تعاملات اجتماعی را مؤثرتر مدیریت کنند. مطالعه بر پایه مدل بینافردی هایلند انجام شده و داده‌ها از ۲۳ جلسه دادگاه طلاق در شهرستان دورود گردآوری گردیده است. روش تحقیق پیکره‌مبنا و تحلیل کیفی متن بوده و مشارکان در دو گروه حقوقی (قضات و وکلا) و عادی (همسران) قرار گرفته‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان و نوع به‌کارگیری تعدیلگرها تحت تأثیر نقش اجتماعی، جنسیت و هدف گفتمان است. برخلاف انتظار مبتنی بر مطالعات پیشین، مردان در دادگاه خانواده بیش از زنان از تعدیلگرها استفاده کرده‌اند؛ امری که نشان‌دهنده استفاده راهبردی آنان برای کاهش مسئولیت و پرهیز از قاطعیت است. مشارکان حقوقی به دلیل موقعیت نهادی و الزامات رسمی گفتمان، کمترین میزان کاربرد تعدیلگرها را نشان داده‌اند. همچنین، تعدیلگرهای واژگانی نسبت به انواع نحوی فراوانی بیشتری داشته‌اند که می‌توان آن را ناشی از فشار روانی، محدودیت زمانی و ضرورت انتقال سریع اطلاعات در فضای دادگاه دانست. یافته‌ها بیانگر آن است که تعدیلگرها صرفاً ابزارهای زبانی نیستند، بلکه در تعامل میان زبان، قدرت، جنسیت و هویت نقشی راهبردی ایفا می‌کنند. این نتایج می‌تواند در تحلیل گفتمان حقوقی، زبان‌شناسی نهادی و آموزش ارتباط مؤثر در حوزه حقوق خانواده به کار گرفته شود.

واژه‌های کلیدی

تحلیل گفتمان، تعدیل، تعاملات جنسیت‌محور، دادگاه خانواده، زبان‌شناسی حقوقی، گفتمان قضایی.

۱. دانشیار گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.
۲. استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.
۳. دانشجوی دکتری، حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد واحد خمین، اراک، ایران.

نویسنده مسئول:

پریرسا نجفی

ایانامه: Najafi.P@lu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۰۲

استناد به این مقاله:

مرادیان، محمودرضا؛ نجفی، پریرسا؛ و نادری نسب، حمزه (۱۴۰۴). کاربردشناسی حقوقی تعدیل در دادگاه خانواده: بررسی عملکرد بینافردی در تعاملات جنسیت‌محور حقوقی، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۸ (۳۲)، ۶۷-۸۶.

DOI: [0.30473/il.2025.75063.1701](https://doi.org/10.30473/il.2025.75063.1701)

مقدمه

گفتمان دادگاه یکی از گونه‌های زبان نهادی^۱ است که با ویژگی‌هایی مانند ساختار منظم گفتار، نوبت‌گیری کنترل‌شده و نابرابری آشکار قدرت میان مشارکت‌کنندگان، از سایر ژانرهای زبانی متمایز می‌شود. این گفتمان صرفاً یک تعامل زبانی نیست، بلکه نوعی کنش اجتماعی به‌شمار می‌آید که در بستر آن ایدئولوژی‌ها بازتولید می‌شوند، نقش‌های اجتماعی تثبیت می‌گردند و مفهومی چون عدالت از طریق زبان شکل می‌گیرد. (گیبنز،^۲ ۲۰۰۳: ۲۰۰۳؛ کنترل^۳، ۲۰۰۳). برخلاف مکالمات روزمره، تعاملات دادگاهی تابع قوانین آیین‌مدار سخت‌گیرانه و توزیع سلسله‌مراتبی نقش‌هاست به‌گونه‌ای که اغلب، مشارکان حقوقی مانند قضات و وکلا در موقعیت‌های ارتباطی مسلط قرار دارند و مشارکان عادی مانند شاکیان و متهمان، با دایره‌ی بلاغی محدودتری در تعاملات حضور می‌یابند (ابار،^۴ ۱۹۸۲). در چنین بستری، زبان نه تنها نقش گواه‌نمایی دارد، بلکه واجد نقش اجرایی نیز است و در فرایند ساخت و تفسیر روایت‌ها از سوی نهادهای حقوقی نقش‌آفرینی می‌کند. در این گفتمان نهادی و پرمخاطره (به دلیل وجود تبعات حقوقی)، یکی از برجسته‌ترین راهبردهای زبانی مورد استفاده، تعدیل^۵ است. تعدیل به کاربست ابزارهای زبانی‌ای اطلاق می‌شود که با انتقال تردید، کاهش شدت گزاره‌های اثباتی و نشان‌دادن عدم تعهد کامل گوینده، بعد بینافردی زبان را تقویت می‌کنند (هایلند،^۶ ۱۹۹۸). لیکاف^۷ تعدیلگرها را عناصری می‌داند که معنا را «مبهم‌تر یا کمتر مبهم می‌کنند» (۱۹۷۳: ۴۷۱) و بدین‌سان، رویکرد زبان‌شناسی را از حقیقت‌محوری صلب به نگاهی پویا نسبت به زبان سوق داد. او تأکید کرد که برای درک دامنه عملکردی کامل تعدیل، چارچوبی پیچیده‌تر لازم است (لیکاف، ۱۹۷۳). پس از آن، پژوهش‌های متعددی (پرینس و همکاران^۸، ۱۹۸۲، ۱۹۸۶؛ سکلتنون^۹، ۱۹۸۸؛ سلجرمیر^{۱۰}، ۱۹۹۴؛ کرمپتون^{۱۱}، ۱۹۹۷؛ فریزر^{۱۲}، ۲۰۱۰ و غیره) به بررسی

تعدیل به‌عنوان راهبردی کاربردشناختی پرداختند. این پدیده در ایفای نقش‌هایی چون تسهیل نوبت‌گیری، ادب، تلطیف کنش‌های تهدیدکننده وجهه و بیان عدم قطعیت معرفتی نقش دارد (ملیوگا و مکاریتی^{۱۳}، ۲۰۱۸) و به‌گوینده اجازه می‌دهد تعاملات حساس را با خطر کمتر پیش ببرد. در دهه‌های اخیر، با گسترش رویکردهای تعامل‌محور، تعدیل صرفاً پدیده‌ای واژگانی یا نحوی نیست، بلکه ابزاری گفتمانی و کاربردشناختی است که با موضع‌گیری گوینده، هویت زبانی و هنجارهای فرهنگی-اجتماعی در پیوند است. پژوهش‌ها (هایلند، ۱۹۹۸؛ سلجرمیر، ۱۹۹۷) نشان داده‌اند که تعدیل در چهار سطح بین‌فردی^{۱۴}، معرفتی^{۱۵}، اجتماعی^{۱۶} و جامعه گفتمانی^{۱۷} عمل می‌کند: در سطح بین‌فردی از بروز اختلاف می‌کاهد، در سطح معرفتی میزان یقین را منتقل می‌کند، در سطح اجتماعی هم‌زیستی دیدگاه‌ها را ممکن می‌سازد و در سطح جامعه گفتمانی، به رعایت لحن، اقتدار و ادب ژانری کمک می‌کند. این درک چندوجهی از تعدیل باعث شده است که دریافت‌های مختلفی از جمله نگارش دانشگاهی (هایلند، ۱۹۹۸ کرمپتون، ۱۹۹۷)، گفتمان پزشکی (سلجرمیر، ۱۹۹۴)، خطابه سیاسی (فریزر، ۲۰۱۰a) و مکالمات روزمره (کفی^{۱۸}، ۱۹۹۹ فریزر، ۲۰۱۰b) مورد مطالعه بسیاری از پژوهشگران باشد

با این وجود، نقش تعدیل در بافت‌های حقوقی، به‌ویژه دادگاه خانواده، کمتر مطالعه شده است. پژوهش‌های موجود عمدتاً بر دادگاه‌های کیفری (ارلیک^{۱۹}، ۲۰۰۱ هفر^{۲۰}، ۲۰۰۵) یا تعاملات پلیس و مظنون (گیبنز، ۲۰۰۳) متمرکز هستند و بیشتر به موضوعاتی چون قدرت، اجبار و کنترل روایت می‌پردازند. این مطالعات نشان می‌دهند که افراد حرفه‌ای از راهبردهای پرسش‌گری و وقفه‌سازی برای تسلط بر گفتمان استفاده می‌کنند، اما زمینه‌های مدنی مانند دادگاه‌های طلاق کمتر بررسی شده‌اند، در حالی که این موقعیت‌ها نیز با عدم تقارن قدرت و تنش‌های عاطفی همراه‌اند. در دادگاه خانواده، نوع تعاملات زبانی با دادگاه کیفری متفاوت است: جلسات طلاق سرشار از روایت‌های شخصی و عاطفی‌اند؛ مشارکان عادی (زن و شوهر) معمولاً فاقد آموزش رسمی حقوقی‌اند و

1. institutional
2. Gibbons
3. Cotterill
4. O'Barr
5. Hedging
6. Hyland
7. Lakoff
8. Prince et al.
9. Skelton
10. Salager-Meyer
11. Crompton
12. Fraser

13. Malyuga, McCarthy

14. interpersonal

15. epistemic

16. social

17. discourse community

18. Caffi

19. Ehrlich

20. Heffer

چیست و این کارکردها چگونه با نقش مشارک و اهداف ارتباطی او مرتبط هستند؟

پژوهش حاضر ضمن پاسخ‌گویی به پرسش‌های فوق، به گسترش مطالعات زبان‌شناسی حقوقی کمک می‌کند و فهم بهتری از کاربرد راهبردهای زبانی در دادگاه‌های خانواده ارائه می‌دهد و با تمرکز بر برهم‌کنش مولفه‌های قدرت، جنسیت و کنش زبانی، فهم ما را از نقش زبان در بازتولید ساختارهای اجتماعی در گفتارهای نهادی تعمیق می‌بخشد.

پیشینه

در این بخش، ابتدا مروری کلی بر پژوهش‌های حوزه تعدیلگرها در ژانرهای مختلف زبانی از جمله نوشتار علمی، گفتار روزمره، گفتار رسانه‌ای و سایر حوزه‌های کاربردی زبان ارائه می‌شود تا تصویری جامع از کارکردها و ابعاد آن‌ها فراهم گردد. سپس تمرکز بر گفتار حقوقی و به‌ویژه دادگاه‌هاست تا کاربرد تعدیلگرها در تعاملات حقوقی و نقش آن‌ها در مدیریت معنا، ساخت قدرت و شیوه‌های استدلال بررسی شود.

ماهیت چندوجهی تعدیل در گفتار

تعدیلگرها از مهم‌ترین نشانگرهای گفتار هستند که با کاهش قطعیت گزاره‌ها، پذیرش ایده‌ها را تسهیل می‌کنند. تمایزگذاری میان انواع آن‌ها دشوار است زیرا گستره وسیعی از ساختارها می‌توانند نقش تعدیلی ایفا کنند. هایلند (۱۹۹۸) تعدیلگرها را عناصری می‌داند که توان منظوری^۹ کنش گفتار را تضعیف و تعهد گوینده را کاهش می‌دهند. از نظر او، تعدیل نه تنها نشانه احتیاط معرفتی^{۱۰} بلکه راهبردی بلاغی برای تنظیم رابطه اجتماعی است. فریزر (۲۰۱۰) نیز تعدیل را ابزاری برای کنترل محتوا و کاهش نیروی کنش گفتاری می‌داند و نمونه‌هایی چون «به نظر می‌رسد» یا «معتقدم که» را مصادیقی برای کاهش شدت گفتار معرفی می‌کند. او همانند پرینس و همکاران (۱۹۸۲) میان تعدیل محتوایی/ گزاره‌ای^{۱۱} و تعدیل کنش گفتاری^{۱۲} تمایز قائل است و بر گستره اثرگذاری آن از سطح واژه تا جمله تأکید دارد. هایلند (۱۹۹۵، ۱۹۹۸، ۲۰۰۵، ۲۰۰۹) در چارچوب فراگفتار بین فردی^{۱۳}، سه کارکرد اصلی تعدیل را ابراز احتیاط معرفتی،

زبان احساسی را ترجیح می‌دهند، در حالی که وکلا و قضات گفتار فنی‌تری دارند. این تفاوت‌های نقش‌محور، بستر مناسبی برای تحلیل کاربرد تعدیلگرها ایجاد می‌کند. افزون بر آن، جنسیت نیز عاملی مؤثر است؛ پژوهش‌ها (لیکاف^۱، ۱۹۷۵ هلمز^۲، ۱۹۸۴، ۱۹۹۰ کتس^۳، ۱۹۹۶ فیشمن^۴، ۱۹۸۰ کارلی^۵، ۱۹۹۰ مولاک و لندل^۶، ۱۹۹۴ سوان^۷، ۲۰۰۲ و غیره) نشان داده‌اند زنان در گفتار روزمره بیش از مردان از تعدیلگرها بهره می‌گیرند، که به جامعه‌پذیری، ساختار قدرت و هنجارهای ادب نسبت داده می‌شود. با این حال، در محیط‌های نهادی مانند دادگاه، این الگوها ممکن است دگرگون یا به چالش کشیده شوند.

با وجود گسترش زبان‌شناسی حقوقی و مطالعات گفتار قضایی، هنوز سه شکاف عمده پژوهشی وجود دارد: (۱) نبود پژوهش‌های متمرکز بر عناصر گفتار در گفتار حقوقی، (۲) غفلت از نقش نهادی (حقوقی/عادی) در راهبردهای گفتار و (۳) عدم بررسی رابطه میان جنسیت و گفتار نماها در زمینه‌های حقوقی. پژوهش حاضر در پی پوشش شکاف‌های مذکور است. داده‌ها از ۲۳ جلسه دادگاه طلاق شهرستان دورود با پیکره‌ای شامل ۳۳۰۲۴ واژه گردآوری شده‌اند. مشارکان به دو گروه حقوقی (قاضی و وکیل) و عادی (زن و شوهر) تقسیم شده‌اند و تحلیل با توجه به نقش و جنسیت انجام گرفته است. روش پژوهش ترکیبی از کدگذاری دستی و تحلیل محاسباتی با نرم‌افزار اتکنانک (انتونی^۸، ۲۰۲۴) است که امکان استخراج فراوانی واژگان را فراهم می‌کند. بر اساس چارچوب نظری هایلند (۱۹۹۶)، مطالعه حاضر به شناسایی نشانگرهای واژگانی و نحوی تعدیل می‌پردازد.

بر این اساس، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱- کاربرد تعدیل در گفتار مشارکان حقوقی و عادی در دادگاه خانواده چه تفاوت‌هایی دارد؟
- ۲- جنسیت (زن در برابر مرد) چه نقشی در فراوانی و نوع تعدیلگرهای به‌کاررفته ایفا می‌کند؟
- ۳- کارکردهای گفتار و بلاغی تعدیل در دادگاه خانواده

1. Lakoff
2. Holmes
3. Coates
4. Fishman
5. Carli
6. Mulac, Lundell
7. Swann
8. Anthony

9. illocutionary force
10. epistemic uncertainty
11. Propositional hedging
12. speech act hedging
13. interpersonal metadiscourse

(perhaps), گروه‌های اسمی (possibility, assumption)، تقریبی‌سازها (about, roughly) و نشانگرهای گفتمانی (to the best of our knowledge). تن و هنگ^{۱۳} (۲۰۰۲) با افزودن ساختارهای شرطی و عبارات پیش‌بینی‌کننده^{۱۴}، این طبقه‌بندی را گسترش دادند. ویلس^{۱۵} (۱۹۹۷) مفهوم «شایستگی تعدیلی»^{۱۶} را بخشی از شایستگی ارتباطی دانست و واس^{۱۷} (۲۰۱۷) در تحلیل پیکره‌ای از ژانرهای حقوقی نشان داد افعال وجهی واژگانی کارکردهای متفاوتی در پاسخ به اهداف ارتباطی دارند.

در زبان فارسی نیز مطالعات متعددی بر وجهیت و نقش تعدیلی متمرکز بوده‌اند. نقی‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) نشانگرهای وجهی را به چهار دسته افعال وجهی واژگانی، افعال کمکی، گزاره‌های وجهی و قیده‌های وجهی تقسیم کرده‌اند و تمایز میان الزام عینی و تعهد ذهنی را در فعل «باید» بررسی کرده‌اند. طیب‌زاده (۱۳۹۳) و طالقانی (۲۰۰۸) افعالی چون «ممکن بودن» و «توانستن» را در گروه افعال وجهی فارسی قرار داده‌اند. استاجی و افشین (۱۳۹۰) قیده‌های تعدیلی را به دو گروه احتمال و کمیت نامشخص مانند «انگار» و «تقریباً» تقسیم کرده‌اند. حسنی (۲۰۱۹) تأثیر جنسیت و سبک زبانی بر کاربرد تعدیلگرها را بررسی کرده و نشان داده سبک غیررسمی موجب افزایش کاربرد آن‌هاست. خالقی (۲۰۲۲) نیز نشان داده زنان بیش از مردان از افعال گواه‌نما استفاده می‌کنند و تفاوت‌های سنی نیز در این زمینه مؤثر است. در مجموع، پژوهش‌ها بر چندوجهی بودن، بافت‌محوری و کارکردگرایی تعدیل تأکید دارند. تعدیل به‌مثابه راهبردی ارتباطی، ابزاری اساسی برای مدیریت عدم قطعیت معرفتی، تعاملات بین‌فردی و مذاکره بر سر اقتدار در گفتمان تلقی می‌شود.

تعدیل‌گرها در گفتمان حقوقی و دادگاهی

یکی از ابعاد اساسی فهم تعدیل‌گرها در گفتمان دادگاه، نسبت آن با «موضع‌گیری معرفتی»^{۱۸} است. موردسن و موردسن^{۱۹} (۲۰۲۱) در تحلیل تعاملات دادگاهی نشان می‌دهند که چگونه مشارکان دادگاه با استفاده از تعدیل‌گرها،

کاهش مسئولیت‌گوینده و تسهیل تبادل دانش می‌داند. رویکرد معنایی با ریشه در منطق شرایط صدق، بر محتوای گزاره‌ای تمرکز دارد؛ لیکاف (۱۹۷۳) تعدیل را تلطیف مرزهای مقوله‌ای می‌داند. پژوهش‌هایی چون هوپلر^۱ (۱۹۸۳) و کریستال^۲ (۱۹۸۷) نقش واژگان «تقریباً»، «تا حدودی» و «عملاً» را در کاهش دقت گزاره‌ها بررسی کردند. ناکافی بودن تبیین معنایی موجب تلفیق دیدگاه‌های کاربردشناختی و شناختی شد؛ از منظر کاربردشناسی، تعدیل بازتاب‌دهنده نیت تعامل است (فریزر، ۲۰۱۰). براون و لوینسون^۳ (۱۹۸۷) در «نظریه ادب»^۴، تعدیل را راهکاری برای حفظ وجهه معرفی می‌کنند؛ هلمز (۱۹۹۰) و موران (۱۹۹۷) نیز نقش آن را در تقویت بی‌طرفی و احترام حرفه‌ای نشان داده‌اند. فریزر (۲۰۱۰) با نقد رویکردهای فهرست‌محور^۵، چارچوبی کارکردی ارائه می‌دهد که تعدیل را راهبردی ارتباطی در سطوح مختلف می‌داند.

در رویکرد اجتماعی، سویلز^۶ (۱۹۹۰) در نظریه جامعه گفتمانی^۷، تعدیل را متأثر از هنجارهای ژانری و ارزش‌های معرفتی هر رشته می‌داند. سلجرمایر^۸ (۱۹۹۴، ۲۰۰۰) در گفتمان پزشکی، تعدیل را شاخصی از سیاق علمی و پابندی به شواهد معرفی می‌کند، باتیا^۹ (۱۹۹۳) نیز آن را شرط مشارکت در گفتمان‌های تخصصی می‌داند. سلجرمیر (۱۹۹۴) شش گروه اصلی تعدیلگرها را معرفی می‌کند: افعال وجهی معرفتی^{۱۱} (may, might)، افعال وجهی واژگانی^{۱۲} (likely, suggest, assume)، صفات/قیده‌های معرفتی (likely, suggest, assume)

1. Hu'bler
2. Crystal
3. Brown, Levinson
4. Politeness Theory
5. taxonomic
6. Swales
7. Discourse community

۸. چارچوب نظریه «جامعه گفتمانی» که توسط جان سویلز (Swales, 1990) مطرح شده، هر رشته تخصصی به‌مثابه یک اجتماع گفتمانی در نظر گرفته می‌شود که اعضای آن اهداف ارتباطی مشترک، سبک‌های زبانی خاص و قواعد مشارکت مشخص دارند. در این بستر: تعدیل به‌عنوان بخشی از «رفتار زبانی پذیرفته‌شده» عمل می‌کند و مطابق با هنجارهای ژانری (مثلاً مقاله پژوهشی، داوری، یادداشت تخصصی)، ساختارهای نهادی (مثل دانشگاه، مجله علمی، نهادهای پژوهشی) و ارزش‌های معرفتی رشته‌ها (مانند یقین‌محوری در ریاضیات یا عدم قطعیت در علوم اجتماعی) شکل و کارکرد پیدا می‌کند.

9. Salager-Meyer
10. Bhatia
11. epistemic modal auxiliaries
12. modal lexical verbs

13. Tan, Heng
14. anticipatory construction
15. Wilss
16. hedging competence
17. Vas
18. epistemic stance
19. Mortensen

درجات مختلفی از یقین (نسبت به گزاره‌ها) را ابراز می‌کنند و در واقع موضع خود، نسب به اطلاعاتی که منتقل می‌شود، را تعیین می‌نمایند. به کارگیری عباراتی مانند «به نظر من»، «احتمالاً»، یا افعال وجهی، نشان‌دهنده احتیاط، پرهیز از ادعاهای قطعی و مدیریت تهدیدهای وجهه‌محور در تعاملات است. چیمسایتونگ^۱ (۲۰۱۵) نیز بر نقش موضع‌گیری در اظهارات دادگاهی تأکید دارد و نشان می‌دهد که وکلا از تعدیل‌گرها به‌عنوان منابعی تعاملی برای بیان هم‌سویی با هیئت منصفه، ارائه تفسیرهای هم‌سو از رویدادها و تأثیرگذاری غیرمستقیم بر آنها استفاده می‌کنند. در اظهارات آغازین و پایانی که مشارکان در روند دادرسی بیان می‌دارند، تعدیل‌گرها هم نقش بیان دیدگاه‌های معرفتی دارند و هم اقناعی بدین معنا که وکلا می‌توانند در عین حفظ عینیت، منطق و احساسات مخاطبان (مانند هیئت منصفه و قاضی) را نیز هدف قرار دهند. در واقع، می‌توانند توأمان با زبان حقوقی از زبان ارزشی برای تحریک احساسات مخاطب استفاده کنند. چن و ژانگ^۲ (۲۰۲۲) با رویکرد «نظریه سازگاری بافتی»^۳ به بررسی تعدیل‌گرها پرداخته‌اند و چنین استدلال می‌کنند که کنشگران حقوقی راهبردهای تعدیلی خود را با توجه به نقش‌های نهادی، اهداف تعاملی و نوع مخاطب تطبیق می‌دهند. مطالعه آن‌ها از مشاجره‌های شفاهی در دادگاه نشان می‌دهد که وکلا بسته به اینکه مخاطبشان قاضی، هیئت منصفه یا وکیل طرف مقابل است، در میزان و نوع کاربرد تعدیل‌گرها تفاوت قائل می‌شوند. مثلاً هنگام خطاب قرار دادن قاضی، استفاده از تعدیل‌گرها برای نشان دادن احترام یا تردید حقوقی افزایش می‌یابد، اما در مواجهه با هیئت منصفه این میزان کاهش می‌یابد تا قاطعیت کلام حفظ شود. مطالعه لبدوا و گریبانوا^۴ (۲۰۱۹) نیز تأییدی بر یافته‌های چن و ژانگ (۲۰۲۲) است. آن‌ها با دسته‌بندی کارکردی تعدیل‌گرها در دادگاه‌های روسیه، سه عملکرد اصلی برای آن‌ها شناسایی می‌کنند: کاهش قطعیت معرفتی، حفظ وجهه و کارکرد راهبردی (مانند دفع اتهام یا دعوت به توضیح). این مطالعه به‌ویژه در مرحله شهادت و بازجویی اهمیت سیال و بافت‌محور بودن تعدیل‌گرها را آشکار می‌سازد. واس (۲۰۱۵) با بهره‌گیری از پیکره‌های زبانی کوچک و بزرگ، الگوهای کاربرد تعدیل‌گرها در متون حقوقی نوشتاری از جمله احکام

دادگاه و مقاله‌های حقوقی را بررسی می‌کند. او نشان می‌دهد که افعال وجهی (may, might)، قیده‌های معرفتی (possibly, arguably) و افعال با بار معنایی ضعیف (suggest, indicate) ابزارهای رایجی برای حفظ عینیت و کاهش خطر تعمیم زیاد یا برگشت حکم در دادگاه‌های تجدیدنظر هستند. در مطالعه‌ای دیگر واس (۲۰۰۴) ابعاد شناختی-اجتماعی تعدیل‌گرها را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که نحوه استفاده از تعدیل‌گرها به مدل‌های ذهنی کنشگران حقوقی درباره میزان مخاطره‌آمیز بودن موقعیت، موازین قدرت و نوع مخاطب بستگی دارد.

کاربرد تعدیل‌گرها بوسیله مشارکان عادی نیز محمل پژوهش‌هایی بوده است. ژانگ^۵ (۲۰۲۱) در یک مطالعه موردی از پرونده مشهور «لائو رونگ‌ژی»^۶ به بررسی کاربرد تعدیل‌گرها در استدلال‌های دفاعی متهمان پرداخته است. نتایج نشان می‌دهند که متهمان از تعدیل‌گرها برای کاهش احساس گناه، پرهیز از نسبت دادن اعمال مجرمانه، یا جلب همدلی استفاده می‌کنند. ژانگ (همانجا) کارکردهای مختلفی برای تعدیل‌گرها در کلام مشارکان عادی شناسایی می‌کند: محافظت از خود «دقیق یادم نیست»، ابراز تردید «شاید»، اتهام‌زنی غیرمستقیم «شنیدم که...» و ابراز پشیمانی «شاید اشتباه کردم». این مطالعه نشان می‌دهد که تعدیل‌گرها نه تنها توسط مشارکان حقوقی، بلکه از سوی افراد عادی نیز برای مدیریت فشارهای دادگاهی به کار گرفته می‌شوند. وجه مشترک میان تمامی این مطالعات، بهره‌گیری راهبردی از تعدیل‌گرها برای برقراری تعادل میان اقتدار و ادب، اقناع و دقت و قاطعیت و احتیاط در کلام است. در نظام‌های حقوقی مبتنی بر تقابل، کنشگران ملزم به اتخاذ مواضع محکم هستند اما هم‌زمان باید الزامات اخلاقی و هنجارهای رفتاری را نیز رعایت کنند. تعدیل‌گرها امکان پویایی‌های تعاملی در این فضای پرتنش را فراهم می‌سازند.

مجموعه این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تعدیل‌گرها در گفتمان حقوقی و دادگاهی پدیده‌ای چندوجهی، بافت‌محور و راهبردی هستند. این عناصر زبانی نقشی اساسی در ابراز موضع‌گیری معرفتی، مدیریت روابط اجتماعی، رعایت هنجارهای نهادی و پیشبرد اهداف بلاغی ایفا می‌کنند. مطالعات پیکره‌ای و تحلیل‌های کاربردشناختی به‌وضوح نشان می‌دهند که استفاده از تعدیل‌گرها نه تنها به نقش سخنگو

1. Chaemsaitong

2. Chen, Zhang

3. contextual adaptation theory

4. Lebedeva, Gribanova

5. Zhang

6. Lao Rongzhi

نحوی ملایم سازند یا آن را در قالبی غیرمستقیم بیان کنند. این موارد شامل موارد زیر است:

- ساختارهای شرطی: *اگه بخوام راستشو بگم...، اگه یادم باشه...*
- جملات مجهول: *گفته شده که...، برده شده بود...*
- نقل قول غیرمستقیم: *می‌گه...، شنیدم که...*
- پرسش‌های تأییدی و غیرمستقیم: *درسته حاج‌آقا؟، می‌تونم بگم که...*

فرایند گردآوری و آماده‌سازی داده‌ها

داده‌های این پژوهش (به صورت شفاهی) از پرونده‌های واقعی مربوط به دادگاه خانواده، با تمرکز بر جلسات طلاق، گردآوری شده‌اند. پس از مرحله گردآوری، داده‌ها به فرمت ماشین‌خوان تبدیل شدند تا امکان تحلیل رایانه‌ای فراهم شود. پیکره نهایی شامل ۳۳۰۲۴ واژه است که در طی ۲۳ جلسه دادگاه طلاق در دادگاه خانواده تولید شده‌اند. مشارکان در این جلسات در دو گروه اصلی دسته‌بندی می‌شوند: ۱) مشارکان حقوقی شامل قضات و وکلا و ۲) افراد عادی شامل همسران (زوج و زوجه). تمامی داده‌ها مطابق با اصول اخلاق پژوهش، به صورت ناشناس و محرمانه پردازش و ذخیره شده‌اند. متون بر اساس نوبت‌های گفتاری تفکیک و برچسب‌گذاری شده‌اند تا تحلیل دقیق نقش‌ها و جنسیت ممکن شود.

جدول ۱. تعداد واژه‌های تولیدی بوسیله مشارکان در دادگاه خانواده

نوع مشارک	کل واژه‌های تولیدی
زن	۱۱۶۵۹
مرد	۱۰۴۲۴
حقوقی	۱۰۹۴۱
مجموع	۳۳۰۲۴

شکل (۱) میزان تولید واژه بوسیله مشارکان حقوقی و عادی (زن و مرد) را نشان می‌دهد. این تفکیک به پژوهشگران امکان می‌دهد تا تحلیل‌های مقایسه‌ای میان گروه‌ها را به تفکیک نقش (حقوقی/غیرحقوقی) و جنسیت انجام دهد. برای استخراج داده‌های کمی، از نرم‌افزار انتکانک به‌عنوان ابزار تحلیل پیکره استفاده شد. ابتدا فهرست فراوانی واژگان تولید شد و از میان آن‌ها، کلیه واژگان و ساختارهایی که بر اساس چارچوب هایلند (۱۹۹۶) تعدیلگر محسوب می‌شدند، شناسایی و در دو دسته واژگانی و نحوی طبقه‌بندی

(قاضی وکیل، متهم، یا شاهد) بلکه به ژانر و شرایط موقعیتی بستگی دارد. پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده به بررسی‌های بین‌زبانی و چندوجهی (چندمدلی) نیز بپردازند تا نقش فرهنگ و سنت‌های حقوقی مختلف در شکل‌گیری راهبردهای تعدیلی بهتر روشن شود. همچنین ادغام رویکردهای شناختی و تعاملی می‌تواند درک جامع‌تری از عملکرد واقعی تعدیل‌گرها در فرآیند تصمیم‌گیری حقوقی فراهم سازد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر با هدف بررسی کاربرد تعدیلگرها در گفتمان دادگاه خانواده انجام شده و از رویکردی توصیفی-تحلیلی با بهره‌گیری از روش‌های پیکره‌بنای کمی و تحلیل کیفی متن پیروی می‌کند. چارچوب نظری این پژوهش مبتنی بر مدل هایلند (۱۹۹۶، ۱۹۹۸) در تحلیل گفتمان بینافردی است.

مبنای نظری پژوهش

چارچوب هایلند (۱۹۹۶) نقش تعدیلگرها را در سه سطح اصلی تبیین می‌کند: ۱) تعدیل معرفتی^۱، برای ابراز تردید در گزاره‌ها و نشان دادن فاصله معرفتی گوینده با گفته‌ها. ۲) تعدیل تعاملی^۲ برای کاهش تهدید وجهه مخاطب و حفظ ادب و همدلی در تعامل. ۳) تعدیل بلاغی^۳ برای مدیریت استراتژیک موضع‌گیری، اقناع و جلب همراهی شنونده. هایلند (۱۹۹۶) در این چارچوب تعدیلگرها را در دو دسته اصلی واژگانی و نحوی طبقه‌بندی می‌کند. در تحلیل حاضر، هردو نوع تعدیلگر شناسایی و برحسب نقش، جایگاه و بسامد در سه گروه مشارک مقایسه شدند. تعدیلگرهای واژگانی شامل واژگان، عبارات و قیدهایی است که به‌طور مستقیم از شدت یا قطعیت گزاره می‌کاهند. از جمله رایج‌ترین انواع تعدیلگرهای واژگانی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- افعال ادراکی: *فکر کنم، به نظر من، می‌دونم، احساس می‌کنم*
 - قیدهایی احتمال و شدت: *شاید، احتمالاً، تقریباً، تا حدی*
 - عبارات ارزیابانه نامعین: *یه جورى، مثل اینکه والا، انگار*
- تعدیلگرهای نحوی از طریق ساختارهای دستوری ایجاد می‌شوند که به گوینده امکان می‌دهند تا گزاره‌ای را در سطح

1. epistemic hedging
2. interpersonal hedging
3. rhetorical hedging

بدون توجه به بافت، به‌درستی شناسایی نمی‌شوند. به بیان دیگر، تشخیص تعدیل در بسیاری از موارد وابسته به محتوا، قصد گوینده و موقعیت تعاملی است، نه صرفاً صورت‌های ساختاری زبانی.

شدند. در گام بعد، به منظور افزایش دقت تحلیل، یک بررسی کیفی و دستی نیز بر روی داده‌ها انجام شد. ضرورت انجام این مرحله بدین جهت بود که تعدادی از واژگان یا ساختارها تنها در بافت خاص گفتمان دادگاهی نقش تعدیلگر دارند و

شکل ۱. گونه‌های مختلف تعدیل‌گرهای واژگانی در گفتمان دادگاه خانواده

کاربردهای خاصی دارند. در ادامه، این تعدیل‌گرها به تفکیک معرفی و تحلیل می‌شوند تا نقش آن‌ها در بافت دادگاهی و تعاملات زبانی میان زنان و مردان روشن‌تر گردد.

قیدها

در دادگاه‌های طلاق، قیدها به‌عنوان ابزارهای تعدیل‌گر زبانی نقش مهمی در شیوه بیان احساسات، ادعاها و اتهامات ایفا می‌کنند. طرفین دعوی، به‌ویژه هنگام صحبت درباره رفتار همسر یا تفسیر رویدادهای زندگی مشترک، غالباً از قیدهایی مانند «احتمالاً»، «شاید»، «ظاهراً»، «والا» و غیره استفاده می‌کنند تا از قطعیت مطلق پرهیز کنند و گفته‌های خود را نرم‌تر و محتاطانه‌تر بیان نمایند. این شیوه بیان می‌تواند هم از نظر حقوقی اهمیت داشته باشد چراکه از شدت اتهامات می‌کاهد و امکان دفاع را باز می‌گذارد. همچنین به حفظ وجهه به‌ویژه در موقعیت‌هایی که طرفین نمی‌خواهند قاطعانه مقصر جلوه دهند یا مورد قضاوت شدید قرار گیرند کمک می‌کند.

۱. الف) قض^۱: حالا چرا تمکین نمی‌کنی؟ برنمی‌گرددی سر زندگیت.

ب) خهن: **دیگه** کاری کرده که راه برگشت نیست. برای نمونه در مثال (۱)، قید «دیگه» به جهت گفتمانی

بحث و بررسی یافته

پس از تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از گفتار مشارکان در دادگاه خانواده، کلیه نمونه‌های مرتبط با تعدیل در زبان، در دو مقوله اصلی جای گرفتند: تعدیل‌گرهای واژگانی و تعدیل‌گرهای نحوی. تعدیل‌گرهای واژگانی، شامل واژه‌ها و عباراتی هستند که به‌صورت مستقیم بار قطعیت یا مسئولیت معنایی گزاره را کاهش می‌دهند در حالی که تعدیل‌گرهای نحوی به‌طور عمده در قالب ساختارهای بند و نحوی مانند شرط، نقل‌قول غیرمستقیم، ساختارهای بلاغی و غیره می‌شوند. هر یک از این دو دسته کلان، خود به زیرگروه‌ها و گونه‌های معنایی متنوعی تقسیم شده‌اند که در ادامه، با ذکر شواهد گفتمانی و تحلیل کارکردی، به تشریح آن‌ها می‌پردازیم.

تعدیل‌گرهای واژگانی

نشانه‌های تعدیل واژگانی از جمله ابزارهای زبانی مهم در تعاملات گفتاری محسوب می‌شوند که به منظور کاهش قطعیت، بیان احتیاط، ابراز فروتنی و ایجاد صمیمیت به‌کار می‌روند. در گفتمان دادگاه طلاق، این عناصر زبانی نقشی محوری در شکل‌دهی به روابط میان گوینده و مقام قضایی دارند و می‌توانند نشان‌دهنده نگرش، احساسات و راهبردهای ارتباطی مشارکان باشند. در داده‌های این پژوهش، پنج دسته از تعدیل‌گرهای واژگانی بر اساس مقوله دستوری آن‌ها شناسایی شده‌اند (شکل ۱) که هر یک ویژگی‌ها و

۱. علائم اختصاری استفاده شده در پژوهش حاضر بدین شرح است: قض: قاضی، خهد: خواهان مرد، خهن: خواهان زن، خند: خوانده مرد، خنن: خوانده زن واد: وکیل خواهان مرد.

گوینده‌اند و در گفتمان به عنوان راهبردهایی برای فاصله‌گیری، کاهش مسئولیت و حفظ وجهه به کار می‌روند (هایلند، ۲۰۰۵، فریزر، ۲۰۱۰) و می‌تواند شدت یک ادعا یا قضاوت صریح را کاهش دهد. در جدول (۲) برخی قیده‌ها به همراه کارکرد تعدیلی آن‌ها ارائه شده است.

جدول ۲. تعدیلگرهای قیدی در دادگاه خانواده

نقش تعدیلی	نقش گفتمانی	مثال	تعدیل‌گر
فاصله‌گذاری از موضع قاطع کاهش صراحت قضاوت	ابراز نارضایتی با لحن غیرمستقیم یا تعجب	والا گذاشته رفته آرایشگری فیلم میگیرن میزارن تو اینستاگرام.	والا
القای موقتی بودن، تعویق تصمیم یا تقابل مستقیم	محدودسازی زمانی وضعیت فعلی	تو فعلاً زن عقدی من هستی حق نداری با آبروی من بازی کنی.	فعلاً
مقدمه‌چینی برای داوری، مشروع‌سازی موضع گوینده	نتیجه‌گیری یا توجیه ارزش‌محور	بالاخره توی شان خانواده ما نیست این کار را ادامه بدی.	بالاخره
تلطیف انتقال، کاستن از قطعیت یا شدت موضوع جدید	انتقال نرم به موضوع ثانویه یا حاشیه‌ای	هر چی /بلاغیه هم برایش رفته نیومده، حالا تهدیدهاش هم بمونه.	حالا

محدودیت یا ابراز عدم قطعیت محسوب می‌شوند. وجه الزام‌آور مانند «مجبورم» یا «قرار شد» عاملیت را از گوینده می‌زداید و تصمیم را به ساختاری بیرونی نسبت می‌دهد. وجه شناختی مانند «توانستم» یا «نشدم»، نشان‌دهنده محدودیت در توانایی است. وجه معرفتی همچون «فکر نکنم» یا «اطلاع ندارم» برای حفظ وجهه در برابر پرسش‌های چالشی استفاده می‌شوند. این افعال به‌ویژه در شهادت‌های دادگاهی، نقش حیاتی در تنظیم موضع گوینده دارند و از طریق کاهش صراحت، امنیت زبانی فرد را در برابر نظام قضایی تقویت می‌کنند (گیبزن، ۲۰۰۳). در هریک از مثالهای ارائه شده در جدول (۳)، افعال وجهی مانند «ممکنه»، «نشدم» و عباراتی چون «نمی‌دونم» نقش «تعدیل تعهد به صدق»^۸ را دارند. گوینده در این موارد به جای ابراز گزاره‌ای قاطع، نقش مشاهده‌گر یا ناقل ناآگاه به خود می‌گیرد.

عبارت‌های تعدیلی

بررسی داده‌ها موید آن است که مشارکان در تعاملات خود در دادگاه از عبارات تعدیلی بسیاری بهره می‌جویند. عباراتی از این دست، پوششی زبانی برای اجتناب از حمله مستقیم به طرف مقابل یا برای دفاع از وجهه خود گوینده هستند. بعضی از عبارات (مانند *با اجازه، ببخشید، شرمندمه، معذرت می‌خوام، بی‌رحمت، جان؟، آهان، خوب، ببخشید و غیره*) عمدتاً در

نقش پایان‌بخش غیرمستقیم مکالمه را داراست و به نوعی مبین استعفا یا تسلیم گوینده از ادامه مکالمه است. به جای بیان صریح، گوینده از «دیگه» برای نرم‌تر کردن گزاره استفاده می‌کند. عمده قیده‌های تعدیلی به کار رفته در کلام مشارکان نشان‌دهنده پذیرش یک وضعیت ناگزیر یا تغییرناپذیر از سوی

افعال وجهی (عباراتی با کارکرد وجهی)

در تحلیل زبان شناختی وجهیت^۱ به ابزار زبانی اطلاق می‌شود که گوینده از طریق آن موضع معرفتی یا ارزیابی خود را نسبت به یک گزاره یا رویداد ابراز می‌کند (پالمر^۲، ۲۰۰۱). در گفتمان دادگاه خانواده وجهیت اغلب از طریق افعال وجهی مانند «می‌خوام»، «باید»، «می‌تونم» یا قیده‌های وجهی همچون «احتمالاً»، «شاید» و ساختارهای شرطی مانند «اگه بدونید» یا «اگه اشتباه نکنم» بیان می‌شود. این ساختارها در چارچوب وجهیت معرفتی^۳ و گواه‌نمایی^۴ قرار می‌گیرند که به ترتیب به میزان حمایت معرفتی گوینده از گزاره و منبع دانسته‌های او اشاره دارند (بوی^۵، ۲۰۱۲) در فضای دادگاه، که مولفه‌های تنش، قضاوت و نابرابری قدرت وجود دارد، ساختارهای وجهی به گوینده کمک می‌کنند تا با پرهیز از قطعیت و تقابل، امکان مشارکت مؤثرتر در گفتمان را بیابند. افعالی مانند «باید»، «نباید»، «ممکن است»، «نمی‌دونم» بیانگر وجه‌مندی‌های الزام‌آور^۶، شناختی^۷ و معرفتی هستند (پالمر، ۲۰۰۱). در گفتمان دادگاهی، این افعال یکی از پرکاربردترین روش‌ها برای کاهش مسئولیت، القای

1. modality
2. Palmer
3. epistemic modality
4. evidentiality
5. Boye
6. deontic
7. dynamic

8. epistemic detachment

جدول ۳. تعدیلگرهای وجهی در دادگاه خانواده

تعدیل‌گر	مثال	نقش گفتمانی	کارکرد تعدیلی
ممکنه	ممکنه اشتباه کرده باشم.	ابراز احتمال خطا از سوی گوینده (شک معرفتی)	پرهیز از قضاوت قطعی، حفظ وجهه
نشد	خیلی باهوش صحبت کردم، نشد دیگه	بیان عدم تحقق بدون پذیرش مستقیم مسئولیت	فرافکنی، کاهش مسئولیت، اجتناب از تقابل
قرار بود	قرار بود بچه‌ها رو نفرسته.	ارجاع به تعهد یا طرح قبلی، بدون الزام فعلی	کاهش بار تعهد، توجیه، دوری از قضاوت مستقیم
نمی‌دونم	نمی‌دونم دقیقاً چی گفت.	اظهار ناآگاهی نسبت به گفتار دیگران	کاهش تعهد به حقیقت‌گزاره، اجتناب از موضع‌گیری قاطع، محدودسازی دانش، محافظت از وجهه

چارچوب نظریه ادب براون و لوینسون (۱۹۸۷) قرار می‌گیرند و نقش کاهش تهدید وجهه مخاطب را دارند، به ویژه در گفتمان دادگاهی، برای حفظ احترام و کنترل لحن در فضای پرتنش به کار می‌روند. بعضی از این عبارات اغلب در آغاز تعامل تعامل یا هنگام اصلاح موضع، زمینه‌سازی برای گفتار حساس، یا هنگام قطع صحبت دیگران ظاهر می‌شوند. برای نمونه در مثال‌های (۲) و (۳)، هر یک از تعدیل‌گرهای با اجازه و بی‌رحمت به ترتیب به منظور ایجاد فضای همدلانه پیش از ارائه دیدگاه و ملایم‌سازی فرمان یا درخواست به کار گرفته می‌شوند.

(۲) خهد: با اجازه، به نکته بگم

(۳) خهن: بی‌رحمت نگاه کن بین چیزی تو پرونده هست. عبارات تعدیل‌گر (مانند به هر حال، سعی بر... / سعی کردیم، گفتیم) (تصور کردیم)، نه اینکه، مثل اینکه، به سری جریانات، به این خاطر، آخه با توجه به شرایطی که داره و غیره) می‌توانند به عنوان ابزارهای تلطیف ادعا و توجیه رفتار، تصمیم یا نتیجه به کار گرفته شوند. در بسیاری موارد، مشارک با اتکا بر آن‌ها تلاش دارد تا مسئولیت را جزئی کند، نیت مثبت خود را اثبات کند، یا آنکه توجیه و دلیلی برای انجام عمل یا قصور از آن ارائه دهد. در جدول (۴)، برخی عبارت‌های تعدیلی به همراه نقش گفتمانی و کارکرد تعدیلی آن‌ها مشاهده می‌شود.

جدول ۴. عبارت‌های تعدیلی در دادگاه خانواده

کارکرد تعدیلی	نقش گفتمانی	مثال	عبارت تعدیلی
نه اینکه	قرار بودخونه به نام خودش باشه، نه اینکه آقا دروغ بگه خونه رو بزند به نام مادرش.	آغازگر ادعا	کاهش بار منفی
سعی شد	حالا سعی بر سازش هم شد اما سازش هم رخ نداد.	تعدیل مسئولیت	نشانگر حسن نیت به منظور دوری از تنش
با اجازه	اجازه هست من صحبت کنم موقعی که پیش شورای حل اختلاف.	رعایت ادب	پیش‌درآمد نرم برای مطرح ساختن ادعا
به هر حال	به هر حال خدا بهتر میدونه الان هم همیشه پشت سرش حرف بزنم.	همدلی گفتمانی	نرم‌سازی قضاوت، درک متقابل، تلطیف فضای تنش‌زا

گونه‌های دیگر از عبارات تعدیل‌گر (مانند تا جایی که من می‌دونم، تا جایی که در توانشون هست، مثل اینکه) نشان‌دهنده محدودیت دانش یا تعمیم نسبی اطلاعات هستند. این عبارات از نوع تعدیل‌گرهای معرفتی هستند و به‌ویژه در بافت حقوقی، بسیار کارکرد مهمی دارند، چون گوینده با استفاده از آن‌ها، دامنه دانش یا قطعیت ادعای خود را محدود می‌کند.

۴. تا جایی که من می‌دونم، این‌طور نبوده.

در مثال (۴) کاربرد تا جایی که من می‌دانم، به منظور

ابراز عدم ادعای مطلق برای جلوگیری از مسئولیت حقوقی یا تضاد با شواهد است. کاربست این گونه تعدیل‌گرها باعث تثبیت وجهه صادق و محتاط در گوینده می‌شود، که در دادگاه بسیار مهم و تاثیر گذار است زیرا تبعات حقوقی به همراه دارد.

ضمیرها و تعبیرهای نامعین

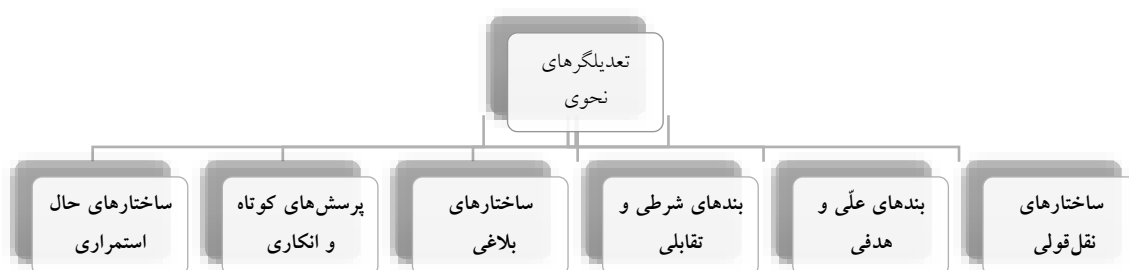
داده‌ها نشان می‌دهد که مشارکان در کلام خود گاهی از ضمیرها و تعبیرهای نامعین استفاده می‌کنند. کاربرد چنین

تلویحا اعلام می‌کند که مسائلی را می‌داند اما برای حفظ وجهه شخص ثالث آنها را بیان نمی‌کند. همچنین استفاده از «هرچند»، به نوعی زمینه را برای بیان دیدگاه مخالف آماده می‌کند و در عین حال نیز کنشی در جهت تعدیل ارائه وجهه منفی از شخص ثالث است. جدول (۵)، نقش‌های گفتمانی به همراه عملکرد تعدیلی بعضی ضمائر و تعبیرهای نامعین در تعامل دادگاه خانواده را نشان می‌دهد.

عناصری اغلب به منظور کاهش صراحت و شفافیت در انتقال اطلاعات است و در بسیاری موارد، برای گریز از مسئولیت حقوقی یا اخلاقی استفاده می‌شوند. در این شرایط گوینده به جای نام بردن یا توصیف دقیق، از عبارات مبهم، کلی یا غیرمستقیم استفاده می‌کند. کارکرد این گونه تعدیل‌گرها می‌تواند برای پرهیز از تشدید تنش، حفظ حرمت اشخاص یا پنهان‌سازی بخشی از حقیقت باشد. برای نمونه در مثال‌های ارائه شده در جدول (۶)، گوینده با کاربرد «یه چیزایی»،

جدول ۵. ضمیرها و تعبیرهای نامعین تعدیلی در دادگاه خانواده

تعدیل‌گر	مثال	نقش گفتمانی	نقش تعدیلی
یه چیزایی	الان بحث بچه نیست یه چیزایی دیگه هست	ایجاد ابهام تعمدی	حفاظت از وجهه خود یا دیگری
یکی	مدرک ندارم یکی گفت که دیده	نامعین‌سازی منبع	گریز از مسئولیت حقوقی یا اخلاقی
چندتا	چند تا مشکل بود کم کم به اینجا کشید	تقلیل	کاهش شدت موضوع
هرچند	من بارها بهش هشدار دادم هرچند خودش خبر داشت	تلطیف مخالفت	بیان نرم دیدگاه متضاد

شکل ۲. گونه‌های مختلف تعدیل‌گرهای نحوی در گفتمان دادگاه خانواده

تعدیلی را بررسی می‌کند که از نظر بسامد، عملکرد گفتمانی و جایگاه تعاملی در بافت دادگاهی حائز اهمیت هستند. این ساختارها شامل ساختارهای نقل‌قولی، بندهای علی و هدف‌نما، بندهای شرطی و تقابلی، ساختارهای بلاغی، ساختارهای حال استمراری و پرسش‌های کوتاه و انکاری هستند. تحلیل این موارد نشان می‌دهد که چگونه مشارکان، بسته به نقش نهادی و جنسیت، از ابزارهای نحوی برای کاستن از شدت ادعا، ابراز تردید، یا ایجاد فاصله معرفتی استفاده می‌کنند و بدین ترتیب موضع خود را در فضای پرتنش و نابرابر دادگاه تنظیم می‌نمایند. (شکل ۲)

ساختارهای نقل‌قولی و ارجاع به دیگران

یکی از رایج‌ترین راهبردهای تعدیلی، ارجاع غیرمستقیم به گفته‌های دیگران است عباراتی مانند «گفت»، «به قول خودش»، به ترتیب در مثال‌های (۶-۷) به‌وضوح عملکردی

همان گونه که در چندی از مثال‌ها مشاهده می‌شود، بعضی ساختارها دارای چند عنصر تعدیلی هستند. سلجرمیر (۱۹۹۵)، از این گونه ساختارها با عنوان تعدیل‌گرهای مرکب^۱ یاد می‌کند که می‌توانند دوگانه، سه‌گانه، چهارگانه و یا بیشتر باشند. برای نمونه در مثال (۵)، کاربرد توأمان چندین تعدیلگر (حالا، به هر حال، خدا بهتر میدونه، الان، همیشه) مشاهده می‌شود. این نوع ساختارها را می‌توان ساختارهای تعدیلی چندگانه نام نهاد.

(۵) حالا به هر حال خدا بهتر میدونه الان هم

همیشه پشت سرش حرف بزنم.

تعدیل‌گرهای نحوی در گفتمان دادگاه خانواده

تحلیل حاضر با تمرکز بر گفتار مشارکان عادی و حقوقی در پرونده‌های طلاق، شش گونه رایج از ساختارهای نحوی

1. compound hedges

فرافکنانه دارند و چنانکه هایلند (۲۰۰۵) نیز بیان می‌دارد، به گوینده این امکان را می‌دهند که مسئولیت گزاره را از خود دور سازند. این پدیده در آراء گفمن^۱ (۱۹۸۱) نیز تحت عنوان موضع‌گردانی^۲ شناخته می‌شود، جایی که گوینده نقش خود را از «سخنگو» به «نقل‌کننده» تغییر می‌دهد. در نتیجه، نه تنها کلام گوینده به حاشیه می‌رود، بلکه میزان تعهد وی به محتوای نقل شده نیز کاهش می‌یابد. این راهبرد در دادگاه به‌ویژه برای حفظ وجهه در مواجهه با قاضی یا طرف مقابل مفید است.

۶ الف) قض: خودت با دختر دیدیش؟

ب) خهن: نه یکی بهم گفت تو پارک جنگلی با هم بود.

۷) خهد: به قول خودش این زندگی رو نمی‌خواد،

دوست نداره این زندگی رو.

بندهای علی و هدف‌نما

عباراتی نظیر «به خاطر بچه‌ها»، «به خاطر زندگیم» به ترتیب در مثال‌های (۸-۹) از منظر نحوی، بندهای علی‌اند اما از نظر گفتمانی، آن‌ها نقش موثری در اخلاقی‌سازی و توجیه رفتار ایفا می‌کنند. در موقعیت، همانگونه که فرکلاف^۳ (۱۹۹۲) و وندایک^۴ (۱۹۹۸) نیز بدان اشاره دارند، مشارک از توجیهی انسانی، خانوادگی یا ارزشی برای تصمیم خود بهره می‌گیرد، که با هدف کسب مشروعیت اخلاقی و عاطفی است.

۸) خهد: بعد از ۴ سال خانواده گفتن رجوع کنید به

خاطر بچه‌ها رفتیم رجوع کردیم.

۹) خهن: واقعاً نمی‌شد هیچ کاری بکنم به خاطر

حفظ زندگیم نداشتم حتی مادر خودش بفهمه.

نمونه‌هایی مانند «به خاطر بچه‌ها» دارم تحمل می‌کنم» نه تنها نشان‌دهنده مقاومت فرد در برابر فشارها هستند، بلکه شرایطی را بوسیله کاربرد زبان فراهم می‌آورند که به موجب آن گوینده در نقش قربانی فداکار جای می‌گیرد. تا از این رهیافت علت طلاق خود را توجیه کند و وجهه خود را در برابر قاضی به مخاطره نیاندازد.

بندهای شرطی و تقابلی

بندهای شرطی با «اگر» و بندهای تقابلی با «ولی» و «اما» چنانکه در مثال‌های (۱۰-۱۲) به ترتیب رارئه شده است، ابزاری برای محدودسازی دامنه صدق گزاره و همزمان

برجسته‌سازی بخشی از روایت به نفع گوینده هستند. این ساختارها به گوینده این امکان را می‌دهند که بدون اظهار صریح، ادعاهایی ضمنی مطرح کند یا از خود دفاع کند. چنین بندهایی اغلب در مواضع تدافعی یا هنگام چالش با حقیقت مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۱۰) خن: اگه درست رفتار میکردی کار ما به اینجا

نمی‌کشید.

۱۱) خند: ولی من باید ببینم که اصلاً همه پیام‌ها

هستند قطعاً همه پیام‌ها نیستند.

۱۲) خن: توافق کنیم هفته‌ای یک بار اما هر وقت

خاص می‌تونه ببینه

ساختارهای بلاغی

در کنار ابزارهای مرسوم تعدیل مانند افعال وجهی، قیدهای تردید و ساختارهای نحوی مشروط یا مجهول، گویندگان در بافت‌های پرتنش مانند دادگاه، گاهی به استعاره‌های فرهنگی، سوگند، ضرب‌المثل‌ها، حکمت‌های عامیانه، تشبیه و دیگر ساختارهای بلاغی متوسل می‌شوند تا بار معنایی گزاره‌ها را تعدیل کنند و تأثیر اجتماعی مطلوب‌تری بر مخاطب بگذارند. این ساختارها را می‌توان در چارچوب «تعدیل‌گرهای بلاغی» در نظر گرفت که اغلب ترکیبی از تعدیل معنایی، جهت‌دهی ارزشی و تلطیف قضاوت را در بر می‌گیرند.

۱۳) خهد: حاج آقا همیشه که خونه شاه رو دیدم

خونه خودم رو خراب کنم.

۱۴) خند: حاج آقا طلاق عرش خدا رو به لوزه

درمیاره.

۱۵) خهن: خب این اصلاً مثل سگ با من رفتار

میکنه، چرا برگردم.

برای نمونه جمله (۱۳) به جهت ساختاری مقایسه‌ای بین «خونه شاه» (نماد تجمل، زرق و برق یا خیانت) و «خونه خودم» (نماد خانواده، حرمت یا زندگی زناشویی) نوعی استعاره فرهنگی را القا می‌کند. ساختار پرسشی «همیشه که...» نقش یک تعدیل‌گر نحوی دارد. به جهت کارکرد تعدیلی نیز این ساختار به جای داوری مستقیم یا توهین‌آمیز نسبت به همسر، یک تصویر فرهنگی جایگزین می‌کند. در این حالت، گفتار از حالت اتهامی به حکایت‌گونه تبدیل شده

۵. برای آگاهی از ابعاد ساختاری و کاربردشناختی سوگند در گفتمان قضایی رجوع کنید به مرادیان و نجفی (۱۴۰۳).

1. Goffman
2. footing shift
3. Fairclough
4. Van Dijk

باعث حفظ وجهه مخاطب و کاهش شدت قضاوت می‌شود. همچنین با فعال‌سازی یک مرجع فرهنگی مشترک، سعی در اقناع قاضی با استفاده از بیش فرهنگ‌های مشترک و جمعی دارد. در نگاه فریزر (۲۰۱۰)، چنین تعدیل‌گرهایی همچنین ابزارهایی برای مدیریت کنش گفتاری^۱ هستند. از این دید، کاربرد تمثیل‌ها یا حکایت‌های عامه، نوعی کاهش نیروی پس‌بینی جمله است یعنی گوینده بار کنشی جمله را پایین می‌آورد تا از واکنش منفی مخاطب جلوگیری کند.

ساختارهای حال استمراری

عباراتی مانند «دارم می‌گم»، «دارم بهتون اعلام می‌کنم» نمونه‌هایی از ساختار حال استمراری هستند که بر فوریت و درحال‌وقوع‌بودن کنش گفتاری دلالت دارند. این ساختارها نوعی خودنگری^۲ را بازنمایی می‌کنند گوینده به‌نوعی در آن واحد در حال انجام و گزارش گفتار خود است (هلمز، ۱۹۹۵). نقش تعدیلی این ساختارها از این جهت است که شدت گزاره را کاهش داده و لحن را کمتر تهاجمی نشان می‌دهند. در موقعیت‌هایی که فشار عاطفی یا تقابل وجود دارد، این شگرد می‌تواند به تنظیم لحن کمک کند.

پرسش‌های کوتاه و انکاری

پرسش‌هایی چون «کی گفته؟»، «چه ربطی داره؟»، در ظاهر اطلاع‌جویانه به نظر می‌رسند اما در واقع عملکرد مخالفت، اعتراض، یا تقویت موضع دارند. این پرسش‌ها نمونه‌ای از پرسشی‌های منفی^۳ (لیکاف، ۱۹۷۳) هستند که کارکرد آن‌ها به‌جای کسب اطلاعات، اعتراض نرم و ضمنی است. پرسش‌های مذکور بوسیله مشارکان عادی و در پاسخ به کلام مشارک عادی دیگر تولید می‌شوند. گاهی نیز مشارکان عادی با طرح پرسش‌های کوتاه، مشارک حقوقی (قاضی) را مخاطب قرار می‌دهند. برای نمونه در مثال (ب۱۶)، مشارک عادی سعی دارد اعتراض خود را به کلام قاضی در قالب پرسش بیان دارد و همان‌گونه که در ساختار پرسش مشاهده می‌شود، پرسش با دو تعدیل‌گر خب^۴ و یعنی شروع می‌شود

که به نوبه خود از صراحت کلام می‌کاهند. ۱۶. الف) قض: باشه اونجا نگفته که من زندانی بودم یا نبودم چون که اساس ازدواجتون بر اساس آن نبوده (ب) خهن: خب/این یعنی نمیشه فریب در ازدواج؟ (پ) قض: فریب در ازدواج، خب برو اثبات کن، برو شکایت کن.

در بافت حقوقی، این نوع ساختارها جایگزین مناسبی برای بیان اعتراض صریح‌اند و به گوینده امکان می‌دهند که بدون درگیر شدن مستقیم، موضع خود را حفظ کند. این موضوع به‌ویژه برای مشارکانی که فاقد قدرت ساختاری هستند (مثلاً زنان یا طرف ضعیف‌تر پرونده)، از اهمیت بالایی برخوردار است.

اگرچه پرسش و به‌طور خاص پرسش‌های کوتاه را می‌توان از انواع تعدیل‌گر برشمرد، اما کاربرد آن بوسیله مشارک حقوقی یعنی قاضی نقش تعدیلی ندارد. درواقع، پرسش‌هایی که از سوی قاضی مطرح می‌شوند به منظور استخراج اطلاعات از مخاطب یا تایید گزاره‌ها از سوی او هستند^۵. هرچند بسته به بافت و موضوع مورد بحث بین مشارک قاضی و مخاطب، برای مثال مسائل خصوصی افراد می‌توان در مورد نقش تعدیلی پرسش‌های قاضی صحبت نمود که از حوصله بحث حاضر خارج است.

فراوانی تعدیل‌گرها در گفتار مشارکان

داده‌های گردآوری‌شده از جلسات دادگاه خانواده در زمینه پرونده‌های طلاق، گویای تفاوت‌های معناداری در کاربرد تعدیل‌گرها میان سه نوع مشارک زنان، مردان و مشارکان حقوقی است. در این پژوهش، با هنجارسازی فراوانی تعدیل‌گرها بر اساس هر ۱۰۰۰ واژه، تلاش شده است تا تصویری مقایسه‌پذیر از رفتار زبانی این گروه‌ها در دادگاه خانواده، به عنوان بافتی رسمی و قدرت‌محور با کنش‌های (غیر)کلامی احساسی ارائه شود.

بر اساس جدول (۶)، مردان به میزان ۴۰/۲۹ مورد در هر ۱۰۰۰ واژه بیشترین میزان کاربرد تعدیل‌گرها را دارند. پس از آنان، زنان با ۳۷/۴۷ مورد قرار می‌گیرند. در مقابل، مشارکان حقوقی شامل قاضی و وکیل با ۲۰/۹۳ مورد در هر ۱۰۰۰ واژه کمترین میزان کاربرد این عناصر را نشان می‌دهند. این یافته‌ها در نگاه نخست ممکن است با برخی الگوهای

۵. برای اطلاعات بیشتر درباره پرسش و کارکرد گفتگویی آن در بافت قضایی رجوع کنید به حق‌بین و نجفی (۱۴۰۴)

1. speech act management
2. self-monitoring
3. negative interrogatives

۴. در جستار حاضر از تحلیل و محاسبه تعدیل‌گر «خب» در داده‌ها چشم‌پوشی شده است، زیرا در پژوهشی مجزا به‌طور کامل به ابعاد کاربردهای خب در گفتار قضایی پرداخته شده است. برای کسب اطلاعات بیشتر رجوع کنید به همکاران (۱۴۰۴).

جدول ۶. میزان فراوانی کاربرد تعدیل‌گرها در دادگاه خانواده

نوع مشارک	تعداد واژه‌های تولیدی	فراوانی هنجار شده تعدیل‌گرهای واژگانی در مقیاس ۱۰۰۰ واژه	فراوانی هنجار شده تعدیل‌گرهای نحوی در مقیاس ۱۰۰۰ واژه	مجموع فراوانی هنجار شده تعدیل‌گرها
زن	۱۱۶۵۹	۲۰/۷۵	۱۶/۷۲	۳۷/۴۷
مرد	۱۰۴۲۴	۲۱	۱۸/۲۸	۴۰/۲۹
حقوقی	۱۰۹۴۱	۱۳/۰۷	۷/۸۶	۲۰/۹۳

تثبیت شده در مطالعات زبان‌شناسی اجتماعی در تضاد باشد برای نمونه، لیکاف (۱۹۷۵) در کتاب خود با عنوان «*Language and Woman's place*» ادعا می‌کند که زنان به دلیل موقعیت اجتماعی فرودست‌تر، بیشتر از مردان از زبان غیرقطعی، محتاطانه و تعدیل شده استفاده می‌کنند. همچنین، پژوهش‌هایی (هلمز، ۱۹۹۵ کتس^۱، ۲۰۰۴) نیز بر این نکته تأکید دارند که زنان در تعاملات روزمره تمایل بیشتری به استفاده از ابزارهای زبانی تعدیل‌کننده، از جمله تعدیل‌گرها، برای حفظ وجهه، ایجاد همدلی و پرهیز از تقابل دارند. اما بررسی دقیق‌تر بافت دادگاه خانواده نشان می‌دهد که چنین تفاوتی بیش از آنکه به جنسیت‌گه‌بندی وابسته باشد، به نقش اجتماعی وضعیت تعاملی و هدف کنشی آن‌ها مربوط است.

با این حال، در بافت خاص دادگاه خانواده متضمن سطوح بالایی از فشار اجتماعی، عاطفی و حقوقی است و تصمیمات آن پیامدهای حقوقی و روانی بلندمدت برای طرفین به همراه دارد، به نظر می‌رسد موقعیت تعاملی مشارکان بر رفتار زبانی آنان تأثیر تعیین‌کننده‌تری از جنسیت داشته باشد. در پرونده‌های طلاق، مردان به‌ویژه در موقعیت‌های دفاع از خود، توجیه رفتارهای گذشته، یا مذاکره در مورد حضانت و دارایی، ممکن است بیشتر از زبان تعدیل‌گرانه استفاده کنند تا خود را منطقی، محتاط و قابل اعتماد نشان دهند. در واقع، با استفاده از تعدیل‌گرها تلاش می‌کنند از قضاوت مستقیم یا تفسیر منفی قاضی نسبت به اظهارات خود جلوگیری کنند. در مواردی نیز تعدیل می‌تواند راهبردی برای کاهش بار مسئولیت، پرهیز از تعهد صریح، یا تلطیف ادعاهای احتمالی تلقی شود. این استفاده راهبردی از تعدیل‌گرها در گفتار مردان، به‌ویژه در مباحث حساس مانند حضانت فرزند، مسائل مالی یا اتهام‌های اخلاقی، قابل انتظار و حتی ضروری به نظر می‌رسد. این رویکرد در نظریه ادب

(براون و لوینسن، ۱۹۸۷) نوعی مدیریت وجهه محسوب می‌شود جایی که گوینده با هدف حفظ وجهه مثبت یا جلوگیری از تهدید به وجهه منفی، از ابزارهای زبانی نظیر تعدیل‌گر استفاده می‌کند. مشارکان حقوقی، اعم از قاضی وکیل یا مشاور حقوقی، کمترین میزان تعدیل را به کار برده‌اند. این یافته با ویژگی‌های گفتمان نهادی رسمی، که در آن تمایل به قطعیت وضوح و انسجام منطقی وجود دارد، سازگار است. تعاملات قضایی مبتنی بر نظم نهادی، قواعد رفتاری مشخص و محدودیت‌های گفتاری است، به‌طوری که وکلا و قضات ناچار به بیان دقیق، صریح و قانونی سخنان خود هستند (اتکینسن و درو^۲، ۱۹۷۹). به دیگر سخن، کلام قضات و وکلا معمولاً ساختاری رسمی، مستدل و مبتنی بر استناد به قانون دارد و صراحت، انسجام و قطعیت از ویژگی‌های بارز آن به‌شمار می‌رود استفاده از تعدیل‌گر در چنین بافتی، می‌تواند تضعیف‌کننده اقتدار نهادی باشد. چنانکه گینز (۲۰۰۳) نیز مطرح می‌سازد گفتمان حقوقی تمایل به حذف ابهام و تردید دارد و از همین رو، کاربرد ابزارهایی مانند تعدیل‌گرها به حداقل می‌رسد. در بررسی نوع تعدیل‌گرها نیز مشاهده می‌شود که هر سه گروه مشارک بیش از آنکه از تعدیل‌گرهای نحوی (جملات شرطی، پرسش‌های کوتاه و غیره) استفاده کنند، به تعدیل‌گرهای واژگانی (شاید، به نظرم، فکر می‌کنم، احتمالاً و غیره) گرایش دارند. این موضوع نشان می‌دهد که تعدیل در بافت دادگاه خانواده، بیش از آنکه در ساختار نحوی پیچیده نمود پیدا کند، از طریق عناصر زبانی ساده و روزمره بیان می‌شود.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، با هدف بررسی کاربرد تعدیل‌گرهای زبانی در گفتار مشارکان در دادگاه خانواده، با تکیه بر چارچوب نظری هایلند (۱۹۹۶)، تلاش شد تا نقشی چندبعدی از

2. Atkinson, Drew

1. Coates

هنگام گفتار خودانگیخته و دوم، فشار روانی و محدودیت زمانی در جلسات دادگاه که فرصت استفاده از ساختارهای پیچیده نحوی را محدود می‌سازد. در واقع، همانگونه که در تعدادی از مطالعات (آیجر، ۲۰۰۲ هرتیج و کلیم، ۲۰۱۰) نیز بدان اشاره شده است، برای بسیاری از مشارکان عادی استفاده از قیدها و افعال وجهی یک راهکار طبیعی برای ابراز عدم اطمینان یا اجتناب از موضع‌گیری صریح تلقی می‌شود. با این حال، تحلیل‌های کیفی نشان داد که تعدیلگرهای نحوی نیز در بافت‌های خاصی به‌ویژه هنگام دفاع، توجیه، یا توسل به مفاهیم اخلاقی، به‌کار گرفته می‌شوند. ساختارهایی مانند جملات شرطی، بندهای معترضه، نقل قول غیرمستقیم و سوگندهای مذهبی، نقش مهمی در ایجاد انعطاف معنایی، تلطیف پیام و محافظت از گوینده دارند. برای مثال، عباراتی چون «اگر درست رفتار می‌کردی...» یا «به خاطر بچه‌ها» نه تنها ساختاری نحوی دارند بلکه حامل بار اخلاقی و گفتمانی مشخصی هستند که گوینده از طریق آن موقعیت خود را تقویت و موضع مقابل را تضعیف می‌کند.

از منظر کنشگری اجتماعی، استفاده از تعدیلگرها در دادگاه خانواده نه تنها ابزاری برای بیان محتوا، بلکه بخشی از راهبردهای قدرت و بقاست. مشارکان با بهره‌گیری از زبان محتاط، خود را قربانی، نگران، منطقی یا آسیب‌پذیر جلوه می‌دهند تا نتیجه دادگاه را به نفع خود هدایت کنند. همچنین، انتخاب سبک زبانی (رسمی/غیررسمی، ملایم/قاطع، مستقیم/غیرمستقیم) بازتابی از هویت اجتماعی، سطح تحصیلات، یا حتی جهت‌گیری ارزشی گوینده است. به‌ویژه استفاده از واژگان عامیانه، قیدهای نامعین و ساختارهای گفتاری غیررسمی نوعی مقاومت زبانی در برابر زبان نهادینه‌شده قدرت محسوب می‌شود. در نهایت، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که کاربرد تعدیلگرها در گفتمان دادگاه خانواده تابعی از چهار عامل کلیدی است: ۱) نقش اجتماعی مشارک (حقوقی یا عادی)، ۲) جنسیت مشارک و جایگاه وی در پرونده، ۳) هدف تعاملی گفتار (دفاع، توجیه، اقناع)، موقعیت نهادی دادگاه که تا حد زیادی بر سبک زبانی تأثیر می‌گذارد.

بر این اساس، تحلیل زبان در دادگاه‌های خانواده باید با رویکردی میان‌رشته‌ای، بافت‌محور و گفتمان‌محور صورت گیرد و از تعمیم‌های جنسیت‌محور یا سبک‌شناسی ثابت و پیش‌فرض پرهیز شود. پژوهش حاضر با فراهم آوردن

کنشگری زبانی در بستر نهادی و رسمی دادگاه ارائه شود. نتایج این پژوهش نشان داد که تعدیلگرها، صرف‌نظر از گونه زبانی (واژگانی یا نحوی)، فراتر از ابزاری صرفاً زبانی عمل می‌کنند بلکه در خدمت اهداف بلاغی، هویتی و تعاملی گویندگان در فضای پرفشار دادگاه هستند. یافته‌ها نشان دادند که میان سه گروه مشارک اصلی، زنان، مردان و مشارکان حقوقی (قضات و وکلا) تفاوت‌هایی در میزان و نوع استفاده از تعدیلگرها وجود دارد. برخلاف تعدادی از پیش‌فرض‌های سنتی (لیکاف، ۱۹۷۵ هلمز، ۱۹۹۵) که زبان محتاطانه را بیشتر به زنان نسبت می‌دهند، در این مطالعه مردان بیشترین میزان کاربرد تعدیلگرها را داشتند. این یافته نشان می‌دهد که در بافت خاص دادگاه خانواده، که مملو از تنش‌های عاطفی، روانی و حقوقی است، استفاده از زبان نرم و غیرقطعی از سوی مردان بیشتر جنبه راهبردی دارد برای مثال جهت کاستن از مسئولیت، حفظ اعتبار، یا پرهیز از قضاوت‌های قطعی و صریح. زنان نیز با سطح بالایی از کاربست عناصر زبانی محتاطانه، به‌ویژه هنگام بیان احساسات، تجربه‌های شخصی و یا مواجهه با ساختار رسمی دادگاه، از تعدیلگرها بهره می‌گیرند. برای بسیاری از آنان، تعدیل نه تنها راهی برای تعدیل ادعاها، بلکه ابزاری برای فاصله‌گذاری عاطفی، حفاظت روانی خود و ابراز صمیمیت و صداقت است. این یافته با مطالعات پیشین (کارکاین، ۲۰۰۳ گبینز، ۲۰۰۲) هم‌سو است و به موجب آن نقش فشار روانی، موقعیت نهادی و روابط قدرت را در تنظیم رفتار زبانی گویندگان در موقعیت‌های رسمی برجسته می‌سازند. در مقابل، مشارکان حقوقی (قضات و وکلا) کمترین میزان استفاده از تعدیلگرها را داشتند. این امر با ماهیت گفتمان رسمی و ساختارمحور دادگاه، که در آن تأکید بر صراحت، انسجام و اقتدار نهادی است، هم‌سوی است. از منظر سبک‌شناسی گفتمانی، گفتار این دسته به طور عمده مبتنی بر ساخت‌های حقوقی ثابت، دستوری و فاقد تردید است چراکه هرگونه اظهار تردید یا عدم قطعیت می‌تواند موجب کاهش مشروعیت و اعتبار حقوقی آنان شود.

از نظر گونه‌شناسی ابزارهای زبان مورد استفاده، یافته‌ها نشان داد که تعدیلگرهای واژگانی، مانند «شاید»، «احتمالاً»، «به نظرم»، «نمی‌دونم»، بیش از ساختارهای نحوی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. گرایش به کاربرد تعدیل‌گرهای واژگانی را می‌توان به دو دلیل نسبت داد: نخست، سادگی ساختاری و دسترسی سریع به واژگان در

تشکر و قدردانی

با کمال احترام، نویسندگان بر خود واجب می‌دانند مراتب سپاس و قدردانی صمیمانه خود را از مجموعه محترم دادگستری استان لرستان، به‌ویژه دادگاه و دادرای شهرستان دورود ابراز دارند که با همکاری ارزشمند و مسئولانه خود، زمینه دسترسی به داده‌های مورد نیاز این پژوهش را فراهم ساختند. بی‌تردید، بدون همراهی و حمایت آن عزیزان، انجام این پژوهش میسر نمی‌گردید.

داده‌هایی دقیق و تحلیل‌هایی تلفیقی، گامی مؤثر در راستای فهم عمیق‌تر از رابطه میان زبان، قدرت، جنسیت و هویت در گفتمان حقوقی-عاطفی دادگاه خانواده برداشته است. برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود که: (۱) مقایسه‌ای بین بافت‌های فرهنگی و قضایی مختلف انجام شود، (۲) نقش تحصیلات، تجربه حقوقی و سن مشارکان در کاربرد تعدیلگرها بررسی شود، (۳) ترکیب روش‌های تحلیل پیکره‌ای کمی و تحلیل معنای بافتی کیفی توسعه یابد.

منابع

- Aijmer, K. (2002). *English discourse particles: Evidence from a corpus*. Studies in Corpus Linguistics, 10. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/scl.10>
- Atkinson, J. M., & Drew, P. (1979). *Order in court: The organisation of verbal interaction in judicial settings*. London: Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-04057-5>
- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing genre: Language use in professional settings*. London: Longman.
- Bhatia, V. K. (2004). *Worlds of written discourse: A genre-based view*. London: Continuum.
- Boye, K. (2012). *Epistemic meaning: A cross-linguistic and functional-cognitive study*. Berlin & Boston: De Gruyter Mouton.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Caffi, C. (1999). On mitigation. *Journal of Pragmatics*, 31(7), 881–909. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(98\)00098-8](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(98)00098-8)
- Carli, L. L. (1990). Gender, language, and influence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 941–951. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.941>
- Chaemsaitong, K. (2015). *Stance expressions in the courtroom: A diachronic perspective on courtroom discourse* (Doctoral dissertation, Hanyang University, Seoul, South Korea).
- Chen, J., & Zhang, Y. (2022). A study of hedges in courtroom oral arguments from the perspective of contextual adaptation. *International Journal of Multidisciplinary Research and Publications (IJMRAP)*, 4(8), 95–100.
- Coates, J. (1996). *Women talk: Conversation between women friends*. Oxford: Blackwell.
- Cotterill, J. (2003). *Language and power in court: A linguistic analysis of the O. J. Simpson trial*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Crompton, P. (1997). Hedging in academic writing: Some theoretical problems. *English for Specific Purposes*, 16(4), 271–287. [https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(97\)00017-5](https://doi.org/10.1016/S0889-4906(97)00017-5)
- Crystal, D. (1987). *The Cambridge encyclopedia of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ehrlich, S. (2001). *Representing rape: Language and sexual consent*. London: Routledge.
- Estaji, A., & Afshin, F. (2012). A study of hedging in Persian academic papers. *Language Research*, 2(2), 17–36. [In Persian]
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fishman, P. M. (1980). Conversational insecurity. In H. Giles, W. P. Robinson, & P. M. Smith (Eds.), *Language: Social psychological perspectives* (pp. 127–132). Oxford: Pergamon Press.
- Fraser, B. (2010a). Pragmatic competence:

- The case of hedging. In G. Kaltenböck, W. Mihatsch, & S. Schneider (Eds.), *New approaches to hedging* (pp. 15–34). Emerald Group Publishing. https://doi.org/10.1163/9789004253247_003
- Fraser, B. (2010b). Hedging in political discourse: The Bush 2007 press conferences. In U. Okulska & P. Cap (Eds.), *Perspectives in politics and discourse* (pp. 201–214). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/pbns.191.11>
- Gibbons, J. (2003). *Forensic linguistics: An introduction to language in the justice system*. Blackwell.
- Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. University of Pennsylvania Press.
- Hassani, M., & Razmdideh, P. (2019). The Effect of Gender and Style Variables on Hedging Devices among Persian Speakers. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 8(3), 130–137. doi:<https://doi.org/10.7575/aiac.ijalel.v.8.n.3p.130>
- Heffer, C. (2005). *The language of jury trial: A corpus-aided analysis of legal-lay discourse*. Palgrave Macmillan.
- Heritage, J., & Clayman, S. E. (2010). *Talk in action: Interactions, identities, and institutions*. Wiley-Blackwell.
- Heng, C. S., & Tan, H. (2002). Extracting and comparing the intricacies of metadiscourse. *Discourse Studies*, 4(3), 297–312. <https://doi.org/10.1177/14614456020040030501>
- Holmes, J. (1990). Hedges and boosters in women's and men's speech. *Language & Communication*, 10(3), 185–205. [https://doi.org/10.1016/0271-5309\(90\)90011-V](https://doi.org/10.1016/0271-5309(90)90011-V)
- Holmes, J. (1995). *Women, men and politeness*. Longman.
- Hyland, K. (1995). The author in the text: Hedging scientific writing. *Hong Kong Papers in Linguistics and Language Teaching*, 18, 33–42.
- Hyland, K. (1996). Writing without conviction? Hedging in science research articles. *Applied Linguistics*, 17(4), 433–454. <https://doi.org/10.1093/applin/17.4.433>
- Hyland, K. (1998). Hedging in scientific research articles. John Benjamins.
- Hyland, K. (2005). *Metadiscourse: Exploring interaction in writing*. Continuum.
- Hu'bler, A. (1983). *Understatements and hedges in English*. Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/pb.iv.6>
- Kärkkäinen, E. (2003). Epistemic stance in English conversation: A description of its interactional functions, with a focus on “I think”. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/pbns.115>
- Khaleqi, Z. and Imani, A. (2022). A Gender and Age-Based Study of “Hedges” in the Speech of Persian Speakers. *Journal of Researches in Linguistics*, 14(2), 25–46. doi: 10.22108/jrl.2023.136310.1705
- Lakoff, G. (1973). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic*, 2(4), 458–508. <https://doi.org/10.1007/BF00249188>
- Lakoff, R. (1975). *Language and woman's place*. New York: Harper & Row.
- Lebedeva, I. S., & Gribanova, T. I. (2019). Hedging in courtroom discourse. *Philology: Scientific Research*, 4, 35–42.
- Malyuga, E., & McCarthy, M. (2018). English and Russian vague category markers in business discourse: Linguistic identity aspects. *Journal of pragmatics*, 135, 39–52.
- Mauranen, A. (1997). Hedging in language revisers' hands. In R. Markkanen & H. Schröder (Eds.), *Hedging and discourse: Approaches to the analysis of a pragmatic phenomenon in academic texts* (pp. 115–133). Walter de Gruyter.
- Mortensen, S. S., & Mortensen, J. (2021). Epistemic stance in courtroom interaction. *Discourse & Society*, 32(4), 445–464. <https://doi.org/10.1177/0957926521991591>
- Mulac, A., & Lundell, T. L. (1994). Effects of gender-linked language differences in adults' written discourse: Multivariate tests of language effects. *Language & Communication*, 14(3), 299–309.

- Najafi, P. , Niazi, N. and Ashkani, P. (2025). A corpus-based study of Linguistic and Legal Functions of the Discourse Marker “Khob” in the Iranian Judicial System. *Linguistic Studies: Theory and Practice*, (), -. doi: 10.22034/jls.2025.143418.1233 [in Persian]
- Naghizadeh, M. , Tavangar, M. and Amoozadeh, M. (2011). An Inquiry into the Concept of Subjectivity Involving Modal Verbs in Persian. *Journal of Researches in Linguistics*, 3(4), 1-20. [in Persian]
- O'Barr, W. M. (1982). *Linguistic evidence: Language, power, and strategy in the courtroom*. Academic Press.
- Palmer, F. R. (2001). *Mood and modality* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Prince, E. F., Frader, J., & Bosk, C. L. (1982). On hedging in physician-physician discourse. In R. J. Di Pietro (Ed.), *Linguistics and the professions* (pp. 83–97). Ablex.
- Salager-Meyer, F. (1994). Hedges and textual communicative function in medical English written discourse. *English for Specific Purposes*, 13(2), 149–170. [https://doi.org/10.1016/0889-4906\(94\)90007-5](https://doi.org/10.1016/0889-4906(94)90007-5)
- Salager-Meyer, F. (2000). Referencing behavior in scientific writing: A diachronic study. *English for Specific Purposes*, 19(3), 279–306. [https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(00\)00013-9](https://doi.org/10.1016/S0889-4906(00)00013-9)
- Skelton, J. (1988). The care and maintenance of hedges. *ELT Journal*, 42(1), 37–43. <https://doi.org/10.1093/elt/42.1.37>
- Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge University Press.
- Swann, J. (1992) *Girls, Boys and Language*. Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. Sage Publications.
- Vass, H. (2015). Analysing hedging in legal discourse using small-scale and large-scale corpora. *Research in Corpus Linguistics*, 27-35.
- Vass, H. (2004). Socio-cognitive aspects of hedging in two legal discourse genres. *Ibérica: Revista de la Asociación Europea de Lenguas para Fines Específicos (AELFE)*, (7), 125-141.
- Wilss, W. (1997). *Knowledge and skills in translator behaviour*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.15>
- Zhang, Y. (2021). Pragmatic analysis of hedges used in defendant's arguments in civil courts: A case study of Lao Rongzhi. *Modern Chinese*, 10, 78–84.